

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
سبقت مالی

شماره: ۸۹/۲۲۹۹۵۱

تاریخ: ۱۳۸۹/۱۰/۱۸

یوست: دارد

شماره:
تاریخ:
یوست:

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

همان‌طور که مستحضرنند؛ بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به منظور ساماندهی ابزارهای پرداخت متنوع مورد استفاده شبکه بانکی و در راستای مدیریت سیال گردش وجوه نقد، ایران چک بانک مرکزی را در سال ۱۳۸۷ چاپ، منتشر و جایگزین چک پول بانک‌ها نمود.

در حال حاضر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران با چاپ و انتشار اسکناس یک‌صد هزار ریالی و در راستای فراهم آوردن بستر مناسب جهت اجرای قوانین و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی، «دستورالعمل نحوه تولید، توزیع، جمع‌آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران» را تهیه و جهت بهره‌برداری شبکه بانکی کشور ابلاغ می‌نماید.

با عنایت به مراتب فوق، به استحضار می‌رساند؛ دستورالعمل یادشده از تاریخ ۱۳۸۹/۱۱/۵ صرفاً در خصوص ایران چک‌های یک میلیون (۱,۰۰۰,۰۰۰) ریالی لازم‌الاجراء می‌باشد. لذا خواهشمند است دستور فرمایید دستورالعمل فوق‌الذکر در اسرع وقت به کلیه واحدهای ذی‌ربط ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت دقیق بعمل آید.

خاطر نشان می‌سازد ایران چک‌های پانصد هزار (۵۰۰,۰۰۰) ریالی فعلاً مشمول دستورالعمل فوق‌الذکر نمی‌باشند.

در پایان ضروری است آن بانک/مؤسسه اعتباری با بهبود روش‌های انجام کار، گسترش و ترویج بانکداری الکترونیک و استفاده از دیگر ابزارهای پرداخت، به ویژه ابزارهای پرداخت الکترونیکی، ضمن کاهش تدریجی اتکای خود به این ابزار پرداخت، با بهره‌مندی از منافع حاصل از خدمات بانکداری الکترونیک، بیش از پیش در پی کسب رضایت خاطر مشتریان و کاهش هزینه‌های خود برآید. ۶/۳۱۶۰۶

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مرتضی ستاک

امیر حسین امین آزاد

۳۸۳۱-۲

۳۸۱۶

تهران - بلوار سروالاد - شماره ۱۴۴، تلفن: ۲۶۶۵۱

صفحه پستی: ۷۱۷۷/۱۵۸۷۵، فاکس: ۶۶۷۲۵۶۷۴، سایت اینترنتی: www.cbi.ir

”دستور العمل نحوه تولید، توزیع، جمع آوری و ابطال ایران چک بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران“

الف - تعاریف

تعاریف و اصطلاحاتی که در این دستورالعمل به کار رفته است دارای معانی مشروح زیر می‌باشد:

بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

مؤسسه اعتباری: بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی که مجوز خود را از بانک مرکزی دریافت

نموده و یا تحت نظارت این بانک قرار دارند.

ایران چک: چکی است که توسط بانک مرکزی چاپ و منتشر شده و توسط کلیه مؤسسات اعتباری

صادر و وجه آن در هریک از شعب مؤسسات اعتباری پرداخت می‌گردد.

ب- نحوه طراحی و تولید ایران چک

ماده ۱- بانک مرکزی در هر سال، میزان ایران چک مورد نیاز شبکه بانکی کشور برای سال بعد را

پیش‌بینی، تولید و به نحو مقتضی در اختیار مؤسسات اعتباری قرار خواهد داد.

ماده ۲- تمامی مراحل طراحی و چاپ ایران چک، به گونه‌ای که امکان جعل آنها به حداقل ممکن

کاهش یابد، توسط بانک مرکزی انجام می‌شود.

ماده ۳- هزینه‌های طراحی، چاپ و انتشار ایران چک (از جمله حق تمبر و دیگر عوارض دولتی)

توسط بانک مرکزی تأمین و پرداخت می‌شود.

ماده ۴- به منظور ایجاد هماهنگی و دسترسی به آمار و اطلاعات دقیق در مورد ایران چک‌ها،

لازم است امور مربوط به ایران چک در یکی از واحدهای مؤسسه اعتباری متمرکز شده

و کلیه مکاتبات و هماهنگی‌های لازم با بانک مرکزی، از طریق آن واحد انجام شود.

ماده ۵- مؤسسه اعتباری باید معادل صددرصد مبلغ ریالی ایران چک دریافتی از بانک مرکزی را

به صورت اسکناس و مسکوک و یا از محل موجودی حساب جاری خود نزد بانک مرکزی

پرداخت نماید.

ماده ۶- لازم است تمامی شعب مؤسسه اعتباری با ارایه ترکیبی از ابزار پرداخت، با اولویت

استفاده از سامانه‌های تبادل الکترونیکی، به گونه‌ای عمل نمایند که حق انتخاب بین

اسکناس و سایر ابزارهای پرداخت (از جمله ایران چک) برای مشتری محفوظ بماند.

پ - توزیع و فروش ایران چک

ماده ۷- مؤسسه اعتباری، ایران چک را براساس درخواست مشتریان در اختیار آنها قرار می‌دهد.

ماده ۸- هنگام فروش ایران چک، لازم است مشتری نسبت به اعلام هویت کتبی خود (شامل اطلاعات سجلی، شماره ملی، آدرس، شماره تماس) بر روی اعلامیه فروش اقدام نماید. مؤسسه اعتباری نیز باید اقدام به تکمیل بندهای مربوط به ایران چک‌های فروخته‌شده (شماره سریال، نوع و مبلغ ایران چک) بر روی اعلامیه مزبور نماید.

ماده ۹- مؤسسه اعتباری، پس از تطبیق مشخصات تکمیل‌شده از سوی مشتری (در اعلامیه فروش) با کارت شناسایی ملی وی - به نحو مقتضی و طبق دستورالعمل مربوط - مشتری را احراز هویت نموده و اقدام به اخذ امضای مشتری بر روی اعلامیه فروش می‌نماید.

ماده ۱۰- در هنگام فروش ایران چک، باید اوراق مزبور به مهر شعبه مؤسسه اعتباری و تاریخ روز فروش ممهور گردد.

ماده ۱۱- امضای اول مشتری باید پیش از ضرب مهر و درج تاریخ بر روی ایران چک‌ها و ثبت شماره آنها، پشت ایران چک مزبور اخذ گردد.

ماده ۱۲- انتقال ایران چک به اشخاص ثالث پس از امضای دوم خریدار در محل تعبیه‌شده امکان‌پذیر است.

ت - بازخرید، جمع‌آوری و ابطال ایران چک

ماده ۱۳- به هنگام بازخرید، دارنده ایران چک موظف است ابتدا شماره ملی خود را در محل "مشخصات دریافت‌کننده وجه" ظهر ایران چک درج نماید و پس از آن مشخصات هویتی خود (شامل اطلاعات سجلی، شماره ملی، آدرس و شماره تماس) و مشخصات ایران چک‌های ارایه شده (شامل شماره سریال، مؤسسه اعتباری صادرکننده و مبلغ ایران چک) را بوسیله امضاء بر روی اعلامیه بازخرید تأیید نماید.

ماده ۱۴- مؤسسه اعتباری موظف است ضمن حصول اطمینان از صحت هویت مشتری، ایران چک‌های ارایه شده را از نظر اصالت و یا جعلی بودن شناسایی نموده، شماره سریال آنها را وارد سیستم رایانه‌ای مربوط نماید و پس از تأیید سیستم رایانه‌ای و اطمینان از این

که ایران چک مزبور در فهرست سیاه (سرقتی، مسدودی و ...) قرار ندارد، وجه آن را پرداخت یا به حساب مشتری واریز نماید.

ماده ۱۵- چنانچه شماره سریال ایران چک، مورد پذیرش سیستم رایانه‌ای قرار نگیرد، پرداخت وجه ایران چک تنها از طریق منظور نمودن آن در حساب مشتری و طی مراحل مربوط به اتاق پایاپای و اداره معاملات ریالی بانک مرکزی امکان‌پذیر می‌باشد.

ماده ۱۶- مؤسسه اعتباری موظف است پس از بازخرید ایران چک اقدام به سوراخ نمودن آن‌ها نموده و از ارائه مجدد آن به مشتریان خودداری نماید. ایجاد سوراخ بر روی ایران چک باید به گونه‌ای باشد که شماره سریال و نیز MICR^۱ آن مخدوش نشود.

ماده ۱۷- پس از جمع‌آوری و ابطال ایران چک‌ها به روش فوق، لازم است ایران چک‌های مزبور به گونه‌ای که امکان دسترسی و کنترل آنها برای واحد بازرسی داخلی هر مؤسسه اعتباری و بازرسان بانک مرکزی ممکن باشد، بر اساس مفاد "آیین‌نامه مدت و طرز نگاهداری اوراق بازرگانی، اسناد و دفاتر بانک‌ها" موضوع بخشنامه شماره ۸۹/۸۰۲۲۳ مورخ ۱۳۸۹/۴/۱۵، نگهداری شود.

ماده ۱۸- اطلاعات مربوط به ایران چک‌هایی که از مشتریان بازخرید و ابطال شده است (از جمله شماره سریال)، در پایان هر روز برای بانک مرکزی ارسال می‌شود. بانک مرکزی نیز پس از کنترل اطلاعات دریافتی، حساب مؤسسه اعتباری مربوط را به میزان جمع مبالغ ریالی ایران چک‌های مزبور بستانکار می‌نماید.

ث - نحوه تبادل اطلاعات مربوط به شماره سریال ایران چک

ماده ۱۹- بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز، فهرست شماره سریال ایران چک‌های فروخته شده توسط خود به شبکه بانکی کشور را طی فایلی با فرمت شماره یک پیوست این دستورالعمل، از طریق سیستم شبکه بین بانکی در اختیار همه مؤسسات اعتباری قرار می‌دهد.

ماده ۲۰- مؤسسه اعتباری موظف است هر روز فهرست ایران چک‌های خریداری شده توسط خود و سایر مؤسسات اعتباری را برای کنترل، وارد سیستم رایانه‌ای خود نماید.

^۱ Magnetic Ink Character Recognition

ماده ۲۱- مؤسسه اعتباری در هر روز فهرست شماره سریال‌های مسدود شده / رفع مسدودی توسط مراجع قضایی را از طریق سیستم شبکه بین بانکی، طی فایلی با فرمت شماره دو پیوست این دستورالعمل، تا ساعت ۱۴ همان روز در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهد.

ماده ۲۲- بانک مرکزی فهرست کلیه شماره سریال‌های مسدودی / رفع مسدودی را مشابه فرمت فایل مسدودی ماده ۲۱ از ساعت ۱۶ به بعد بر روی شبکه قرار می‌دهد و مؤسسه اعتباری ملزم به اعمال این فهرست تا ۷۲ ساعت بعد در سیستم رایانه‌ای خود می‌باشد.

ماده ۲۳- مؤسسه اعتباری به طور روزانه اطلاعات مربوط به شماره سریال‌های باز خرید و ابطال شده را طی فایلی با فرمت شماره سه پیوست این دستورالعمل - از طریق سیستم شبکه بین بانکی - در اختیار بانک مرکزی قرار می‌دهد. بانک مرکزی بعد از بررسی فایل مربوط، نسبت به تسویه آن اقدام نموده و ضمناً در مورد شماره سریال‌هایی که سیستم از پذیرش آن‌ها امتناع می‌کند و نیز دلایل رد آن‌ها، اطلاع‌رسانی لازم را به مؤسسات اعتباری انجام می‌دهد.

ماده ۲۴- بانک مرکزی در ساعت ۱۸ هر روز، فهرست کلیه شماره سریال‌های ابطال شده توسط مؤسسات اعتباری را طی فایلی با فرمت ماده ۲۳ در سیستم شبکه بین بانکی قرار می‌دهد.

این دستورالعمل در ۲۴ ماده در هفتاد و چهارمین جلسه کمیسیون اعتباری مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۵ به تصویب رسید و از تاریخ اعلام شده توسط بانک مرکزی، لازم‌الاجراء می‌باشد.

فرمت شماره (۱)

عنوان	کد مؤسسه اعتباری / سال	کد مبلغ	سری	سریال	کد مؤسسه اعتباری / سال	کد مبلغ	سری	سریال	کد مؤسسه اعتباری خریدار
نوع فیلد	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی
طول فیلد	۲ بایت	۱ بایت	۳ بایت	۶ بایت	۲ بایت	۱ بایت	۳ بایت	۶ بایت	۲ بایت
	← از سریال →				← تا سریال →				

فرمت شماره (۲)

عنوان	سال	کد مبلغ	سری	سریال	اعلام تاریخ مسدودی	نوع عمل (۱=مسدود، ۲=رفع مسدودی)
نوع فیلد	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی
طول فیلد	۲ بایت	۱ بایت	۳ بایت	۶ بایت	۸ بایت YYYYMMDD	۱ بایت

فرمت شماره (۳)

عنوان	تاریخ باز خرید	کد مؤسسه اعتباری باز خریدکننده	چک دیجیت	سریال	سری	کد مبلغ	کد مؤسسه اعتباری صادرکننده	ردیف
نوع فیلد	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی	عددی
طول فیلد	۶ بایت	۶ بایت	۲ بایت	۶ بایت	۳ بایت	۱ بایت	۲ بایت	۶ بایت